



Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Journal of Social Sciences
Cilt/Volume: 2007-1 Sayı/Issue: 14

7 NUMARALI TİCARET LAYİHASINA GÖRE OSMANLI DEVLETİ - ARJANTİN TİCARİ İLİŞKİLERİ VE ARJANTİN'DE BULUNAN OSMANLI NÜFUSU

Adem KARA*

ÖZET

Yirminci yüzyılın başlarında Güney Amerika ülkeleri akla geldiğinde karşılaştığımız en önemli gerçek Osmanlı ülkesinden yapılan göçlerdir. Bu göçlerle birlikte Amerika, Arjantin ve diğer Güney Amerika ülkeleri ile ticari ilişkilerimizde şekillenmeye başlamıştır. Özellikle halı ve kilimlerle, Osmanlı tütününü pazarlarda en çok aranan mallar olmuştur. Bu makale, Arjantin ile Osmanlı Devletinin yüzyılın başındaki ticari ilişkilerinin yanı sıra bu bölgeye göç etmiş Osmanlı halkının buradaki yaşamlarını ve uğraşlarını vermeye çalışacaktır.

Kelimeler: Arjantin, Osmanlı, Tütün, Halı, Göçmen

ACCORDING TO TRADE OF REPORT 7 COMMERCIAL RELATIONSHIPS BETWEEN THE OTTOMAN EMPIRE AND ARGENTINA AND THE OTTOMAN POPULATION IN ARGENTINA

ABSTRACT

When we take the South American countries into consideration, the most striking fact is that there was a lot of emigration. With these migrations, the commercial relations of the Ottoman Empire with the United States, Argentina and other South American countries formed. Especially Ottoman rugs, carpets and tobacco became some of the most wanted products. This article is going to study the commercial relations between the Ottoman Empire and Argentina at the beginning of the Century and the life style of the Ottoman people who migrated to

* Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
ademkara19@gmail.com, http://kara_a.web.ibu.edu.tr.

that area.

Keywords: Argentina, Ottoman, Tobacco, Carpet, Emigree

A. GİRİŞ

Osmanlı Devleti değişen dünya şartlarına ayak uyduramamış ve zaman içerisinde bunun getirdiği sonuçların olumsuz etkilerini hissetmiştir. Yaşanan sosyal problemler ve artan işsizlik sorunu devleti sıkıntıya düşürecektir. Osmanlı ülkesi içinde dolaşan ve insanların gelecekle ilgili duygularını sömüren simsarlar kandırdıkları vatandaşlarımızı, ellerindeki her şeyi alarak Güney Amerika ülkelerine taşımışlardı.

Yeni Dünya'ya hayalleriyle göç eden insanlar burada karşılaştıkları olumsuzluklar karşısında hayal kırıklığına da uğramışlardır. Göç etmiş vatandaşlarımızın pek çoğu yerleşme kaygısı taşımadan buralara gitmişler, para kazandıktan sonra tekrar vatanlarına dönebilmeyi hesap etmişlerdir. Ama tüm bu düşlerini gerçekleştirenlerin yanında sefalet içinde ölenleri de olmuştur. Dönecek parası dahi kalmayan bu insanlar uygun olmayan koşullarda yaşamış olmanın ya da en zor ve tiksindirici işleri yerine getirmek suretiyle sıhhatlerini kaybetmişlerdir.

Bu çalışmamızda Arjantin Başkonsolosu Emin Arslan'ın kaleme aldığı 7 numaralı ticaret layihasında aktarmış olduklarını ifade etmeye çalışacağım. Arjantin ile Osmanlı Devleti arasında ki ticarî ilişkilerin yanı sıra burada bulunan vatandaşlarımıza ilişkin istatistikî bilgilerde makalede sunulmuştur.

1. XX. Yüzyılın Başında Arjantin - Osmanlı Devleti Ticari İlişkileri¹

Başkonsolos Emin Arslan, hazırlamış olduğu raporda, Arjantin'in ziraî durumu, iktisadî, sanayisi ile ticaret kaynakları ve Osmanlı Devleti ile Arjantin Cumhuriyeti arasındaki ithalat ve ihracata dair bilgiler sunmuştur.

Arjantin Osmanlı Devleti gibi tamamen bir ziraat ülkesidir. Bu nedenlerden ötürü Arjantin ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkiler, ticaret ve sanayi konusunda Arjantin'e yakın ülkeler kadar gelişme göstermemiştir. İki ülke arasındaki mesafenin biraz fazla oluşu bundaki en önemli sebeplerden olup makalenin sonunda verilen tablolarda bunu destekler niteliktedir. Arjantin kendisine yakın olan ülkelere

¹ BOA, Ticaret Layihaları, Numara: 7, Necim İstikbal Matbaası, 1328, s. 111-122.

ihtiyaçlarının önemli kısmını karşılamaktadır. En önemli güçlüklerden birisi olan malların vapurdan aktarılması konusunda, gösterilen gayret, sebat ve fedakârlık ile bu güçlüğün değersiz bir iş hükmüne getirdikleri görülmektedir.

Ülkemize göre Arjantin'de Eylül, Ekim ve Kasım bahar; Aralık, Ocak ve Şubat yaz; Mart, Nisan, Mayıs sonbahar; Haziran, Temmuz, Ağustos kış mevsimine denk düşmektedir. Konsolos'a göre mevsimlerin bu şekilde sıralanışından istifade ederek Arjantin tarafına yemiş tedarik etmek bu gibi ürünlerimizi Arjantin'de yetiştirilmedikleri bir mevsimde Osmanlı tüccarları için çok iyi bir teşebbüs olacaktır. Öte yandan halkın ilgisini çekebilecek farklılıklarda düşünölmelidir. Bu noktada, süslü kutular içinde sergilendikleri takdirde kolaylıkla lokum ve şekerleme gibi şeylerden daha fazla kâr elde etmek mümkün olacaktır.

Osmanlı ülkesi tütünleri Arjantin'de oldukça fazla şöhret sahibi olup, o ölçüde de rağbet edilmekteydi. Buna karşın bu ticaretle meşgul olanların sayısı Buenos Aires'te yalnızca iki kişiydi. Amerikalı müteşebbisler birçok fedakârlıklarla yaptıkları reklâmlar sayesinde Türk tütünlerinin kazandığı şöhretten hakkıyla istifade etmekteydiler ki Osmanlı rejisinin bu konudaki kayıtsızlığı memlekete karşı adeta bir günah denilecek derecede önemliydi.

Osmanlı iplik dokumları, kumaşlar ve halılarımıza rağbet etmeleri imkân dâhilinde iken Buenos Aires'te bu ticaretle uğraşan beş ticarethanenin, malları için çok fazla fiyat istemeleri müşterilerinin kaybolmasına sebep olmaktaydı. Bu husus Osmanlı devletinin bölgedeki ticaretini olumsuz yönde etkilemekteydi.

Avrupa ve Amerikalıların tüccarın bir kısmı dört-beş sene içerisinde kendilerine çok büyük menfaatler temin edecek teşebbüslerde bulunmuşlardı. Osmanlı tüccarlarının pek azının bu gelişmeye ayak uydurduğu görölmekteydi. Bunun sebebi ise Avrupa ve Amerikalıların sahip olduğu ticari bilgi kadar, yeterli bilgiye sahip olmayışımız gösterilmekteydi. Bu konudaki eksiklikten doğan tereddüt, cesaretsizlik ve itimatsızlık bir ruh hali olarak Osmanlı tüccarlarına hâkim olmuştu.

Sermayenin bu konudaki tesirinin büyüklüğü şüphesizdir. Burada çeşitli eşyaların ve malların bulunduğu kusursuz ve güzel bir ticarethaneyi açmak önemli bir sermayeye sahip olmayı mecbur kılmaktaydı. Avrupalı tüccarların geneli bu özelliklere sahip iken Osmanlı vatandaşları bundan mahrumdur. Osmanlı vatandaşlarının büyük bir kısmı hiç parası olmadan buraya gelmekte ve sokaklarda öteberi satarak senelerce devam eden bir

çalışma ve tasarruf neticesinde bir şeylere sahip olabilmekteydiler.

Konsolos buraya ulaştığında vatandaşların bu halinin dikkatini çektiğini ve Osmanlı vatandaşlarının daha emin bir şekilde en uygun işi yaparak servetlerini biriktirmelerini temin için çaba gösterdiğini vurgulamaktaydı. Arjantin'de bunun en iyi yolu ziraattı. Osmanlı göçmenleri ziraatla uğraştıkları takdirde çok kısa zamanda servet sahibi olarak memleketlerine geri dönebilmeyi başarabileceklerdi. Çünkü bu mevsimde bir amelenin günlüğü memleketimizin seksen kuruşuna eşit bir bedeldi. Bu son mahsulât sırasında (1910) tarım işinde otuz bine yakın Osmanlı çalışmış ve on milyon Arjantin pezosu yani bir milyon Osmanlı lirası kazanmışlardı. Konsolos, Osmanlı göçmenlerini ziraata teşvik ederken bunda iki menfaat görmekteydi. Birincisi; vatandaşlarımızın bildikleri bir yolun kısa zamanda servet edinebilmeleri, ikincisi de ilerleyen fen bilimi ile yeni ziraat usullerinin Osmanlılar tarafından öğrenilebilmesiydi. Çünkü bunlar memleketlerine döndüklerinde hem Arjantin'in parasını, hem de ziraat alanda öğrendikleri yeni usulleri memlekete getireceklerdi.

2. Arjantin Cumhuriyeti'nin İthalat ve İhracat-ı Umumiyesi Arjantin'e En Ziyade İthalatı Vuku Bulan Devletlerle Osmanlı Devleti'nin Mukayesesini Gösteren Cetvel

Aşağıda verilen tablo iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin yanı sıra, Arjantin'in dışardan temin ettiği ihtiyaç kalemlerini de göstermektedir. 1907 ile 1910 yılları arasında ki istatistikî bilgileri içeren tablodan hareketle pek çok yorum yapılabilecektir. Buradan çıkan en önemli sonuçlardan birisi bazı kalemlerin karşılanmasında aşırı olarak görülen yakın bölgelerin üstünlüğüdür. Osmanlı Devleti Arjantin'le ticari ilişkilerini ne yazık ki aradaki mesafenin uzunluğu ve eldeki ticari nakliye yapabilecek gemilerin yetersizliğinden geliştirememiştir. Mesafenin uzunluğu fiyatları mutlak olarak olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle de daha uygun ve anlaşılabilir olarak Arjantin'in ticari ilişkileri kendine yakın bölgelerde bulunan devletlerle gelişme göstermiştir. Osmanlı devleti bu noktada oldukça fazla zarar görmektedir. Aşağıda yer alan tablolarda görüleceği gibi Osmanlı devletinde bulunabilen ve pazar değeri olan pek çok kalemin karşılanmasında diğer çevre ülkeleri Osmanlıdan daha fazla bu pazara girme fırsatını yakalamış görünmektedir.

Esami-i Emtia	Hükümetler	1907	1907-1910	1910	1910'da gümrük resmi ²	
Bal	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	13	190.509		Kilo	%33 beher kilosu için
	Cemahir-i müttetika-i Amerika	27.724				
Tuzlu balık	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	613	2.466.340	2.479	Kilo	%43 beher kilosu için
	İtalya	345.708		605.405		
Zeytin	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	2.426	11.740	56.682	Kilo	%32 beher kilosu için
	İspanya	2.008.344	11.159.897	2.632.906		
Hurma	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	430	8.799	799	Kilo	%248 beher kilosu için
	Fransa	43.694	9.629	5.289		
Kuru yemiş	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	119	503	196	Kilo	%54 beher kilosu için
	Şili	74.524				
Kuru incir	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	242	4.432	3.890	Kilo	%54 beher kilosu için
	İtalya	92.513	455.752	93.585		
Kutu içinde kuru incir	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	139	37.197	25.855	Kilo	%54 beher kilosu için
	İtalya	178.781	4.003.461	608.749		%324 beher kilosu için
Kuru üzüm	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	26.212	229.092	70.234	Kilo	%104 beher kilosu için
	Yunanistan	77.383	401.352	42.985		
Anason	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	9.700	9.700		Kilo	%647 beher kilosu için
	Fransa	67.755	199.584	23.606		
Kimyon	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	890	8.770		Kilo	%54 beher kilosu için
	İngiltere ve müstemliketi	11.600	30.950			
Kuru mantar	Devlet-i Aliye-i Osmaniye		600		Kilo	%207 beher kilosu için
	Flemenk	97.994				
Biber	Devlet-i Aliye-i Osmaniye		4.296		Kilo	%44 beher kilosu için
	İngiltere ve müstemliketi	76.883	549.502	119.016		
Fıstık	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	325	2.360	242	Kilo	%108 beher kilosu için
	İtalya	1.739	4.219	760		

² Tabloda gösterilen gümrük resmi (bir pezos) beş franktır.

Pirinç	Devlet-i Aliye-i Osmaniye		11.000		Kilo	%58 beher kilosu için
	Almanya	22.000				
Sarı Pirinç	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	19.850	41.850		Kilo	%54 beher kilosu için
	İtalya	18.047.902	102.410.367	9.100.774		
Leblebi	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	2.782	13.396	4.115	Kilo	%416 beher kilosu için
	İspanya	748.583	5.233.352	1.735.691		
Mercimek	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	5.000	5.390	313	Kilo	%108 beher kilosu için
	Şili	416.851	1.990.206	185.967		
Kahve	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	24.943	382.384	54.341	Kilo	% 324 beher kilosu için
	Brezilya	9.411.505	22.037.118	11.779.762		
Çay	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	1.350	7.265	2.050	Kilo	% 212 beher kilosu için
	Çin	3.19.049	3.292.304	760.886		
Mütenevvia- i tatlılar	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	1.323			Kilo	% 66 beher kilosu için
	İngiltere ve müstemliketi	134.113				
Mütenevvia-i sigara	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	118	2.340	1.433	Kilo	1/04 beher kilosu için
	Mısır	616	6.709	1.626		
	Uruguay Cumhuriyeti	15.972	45.120	10.762		
Yaprak tütün	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	2.144	20.154	6.208	Kilo	% 228 beher kilosu için
	Brezilya	1.871.086	12.371.560	2.946.115		
Mutavassıt dereceden şarap	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	48.00	45.775	900.000	Kilo	% 82 beher kilosu için
	İtalya	22.975.997	121.6326.775			
İyi şarap	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	39.878	214.749	39.222	Kilo	% 123 beher kilosu için
	İtalya	2.184.929	14.860.581	2.652.058		
Teneke içinde Anason	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	68	640	105	Kilo	% 283 beher kilosu için
	İspanya	14.735	48.799	6.218		
İşkembe	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	1.127	37.332	227.751	Kilo	% 485 beher kilosu için
	Cemahir-i müttefika-i Amerika	111.107	142.727	172.751		
Zeytinyağı	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	18	14.125	11.206	Kilo	% 135 beher kilosu için
	İtalya	10.948.468	62.106.499	14.499.783		

Tereyağı	Devlet-i Aliye-i Osmaniye	105	593	294	Kilo	% 83 beher kilosu için
	Cemahir-i müttefika-i Amerika	104.973	164.145			

1910 senesinde Türkiye'den Arjantin'e ithal olunan emtia ve eşyanın kıymeti (338,877) altın pezosu yani (1.694.395) franktır. 1910 senesinde Arjantin'den memalik-i Osmaniye'ye ithal olunan emtia ve eşyanın kıymeti (121,498) altın pezo ya yani (207,490) frank olmuştur. Bu hesaplamalarda bir pezos beş frank olarak kabul edilmiştir.

3. Arjantin'de Osmanlı Varlığı

Konsolosun vermiş olduğu istatistiklerden hareketle bölgedeki Osmanlı vatandaşı varlığının hiçte azımsanamayacak boyutta olduğu görülmektedir. Pek çok değişik meslek ve mezhepten Osmanlı halkı bölgeye göç etmiş ve para kazanmak için mücadele etmişlerdir. Bu meslekler arasında en fazla icra elden çiftçilik ve amelelikti. Bunun yanında 1 tanede artist olarak kayda geçmiş göçmen görülmektedir.

Göç etmiş vatandaşlarımızın cinsiyetleri itibariyle karşılaştırıldığında oluşan tablo, gidenlerin pek çoğunun burada para kazandıktan sonra dönem arzusunda oldukları tezini destekler niteliktedir. Tabi ki Müslüman halk dışında diğer unsurların göçlerinde bahsi geçen dönemin şartlarının da etkili olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda verdiğimiz tablolar bu durumu daha güzel bir şekilde ifade etmektedir.

1911 senesinde Arjantin'e göç edenlerin istatistikî

1911	Giren	Familiya itibariyle	Mezhep itibariyle
Kanun-i sani	837	10.722 Erkek	Katolik 5.514
Şubat	446	942 Çocuk	Müslüman 5.290
Mart	501	1.457 Kadın	Protestan 510
Nisan	769	484 Kız	Maruni 250
Mayıs	709	13.605 toplam	Rum Ortodoks 209
Haziran	1.955		Musevi 165
Temmuz	1.264	Cins itibariyle	Mezheb-i muhtelif 953
Ağustos	617	5.271 Türk	Toplam 13.605 ³
Eylül	2.079	8.198 Suriyeli	
Teşrin-i evvel	1.443	69 Ermeni	
Teşrin-i sani	1.402	30 Arnavud	
Kanun-i evvel	1.587	10 Makedonyalı	
Toplam	13.605⁴	13.605⁵	

³ Raporda verilen bilgiler ışığında işlem hatalı görülmektedir. Toplam 12.891 olarak görülmektedir.

⁴ Raporda verilen bilgiler ışığında işlem hatalı görülmektedir. Toplam 13.609 olarak görülmektedir.

⁵ Raporda verilen bilgiler ışığında işlem hatalı görülmektedir. Toplam 13.578 olarak görülmektedir.

Sınıf Hesabıyla

Çiğci	1.897
Dülger	34
Pergar	5
Kasap	5
Marangoz	12
Aşçı	61
Tüccar	914
Terzi kadın	132
Satıcı	394
Elektrikçi	3
Nakkaş	5
Artist	1
Demirci	3
Amele	7.994
Bahriyeli Gemici	4
Makinist	12
Mütenevvi sanat	17
Hizmetçi	172
Topograf	1
Yazıcı	1
Kunduracı	34
Toplam	13.605⁶

1910 senesinde Arjantin'e muhaceret eden Osmanlıların adedini gösteren istatistiktir.

1910	Muhacirin
Kanun-i sani	461
Şubat	352
Mart	564
Nisan	633
Mayıs	1.051
Haziran	1.100
Temmuz	819
Ağustos	1.856
Eylül	2.278
Teşrin-i evvel	2.009
Teşrin-i sani	2.036
Kanun-i evvel	2.379
Toplam	15.478⁷

⁶ Raporda verilen bilgiler ışığında işlem hatalı görülmektedir. Toplam 11.701 olarak görülmektedir.

⁷ Raporda verilen bilgiler ışığında işlem hatalı görülmektedir. Toplam 15.538 olarak görülmektedir.

1900-1910 yılları arasında Arjantin'e göç eden ve geri dönen Osmanlıların sayısını gösteren istatistik

Sene	Giren	Çıkan
1900	1583	425
1901	2159	535
1902	1671	676
1903	1450	444
1904	3226	665
1905	7085	712
1906	7777	798
1907	7436	1198
1908	9111	1025
1909	11760	1628
1910	15478	1862
Toplam	68741⁸	10068⁹

Yukarıda vermiş olduğumuz tablolardan anlaşılacağı üzere Osmanlı vatandaşlarının bölgeye olan göçü hiç azalmadan devam etmiştir. Pek çok alanda ticarî ilişkilere girildiği de görülmektedir. Belgede dipnotlarla göstermiş olduğumuz gibi bir takım hesaplama yanlışlarının yapıldığı da gözden kaçmamaktadır.

Elde ettiğimiz rapordan yararlanarak oluşturduğumuz tabloları irdeleyecek olursak şu bilgilere ulaşabiliriz. İlk tablomuzda Osmanlı ülkesinden Arjantin'e gidenler arasında Türklere başka Suriyeli, Arnavut, Makedon, Rum ve Ermenilerin bulunduğu görülmektedir. Dini açıdan değerlendirdiğimizde ise Müslümanların haricinde Katolik, Protestan, Maruni, Rum Ortodoks ve Musevilerin bölgeye göç ettiği görülmektedir.

Arjantin'e göç eden Osmanlı vatandaşlarının yaptıkları işerde tablo olarak verilmiş olup, Çiftçisinden Terzisine kadar 21 ayrı iş kolu tespit edilebilmiştir. Diğer tablodan da anlaşılacağı üzere 1910 yılının Ocak ayında 461 olan göçmen sayısı aynı yılın Aralık ayına gelindiğinde 2.379'a çıkmıştır. Yani göç edenlerin sayısı devamlı olarak artmaktadır. Son verdiğimiz tabloda ise Arjantin'e giden vatandaşlarımızın bazılarının ülkelerine döndükleri görülmektedir.

B. SONUÇ

Osmanlı Devletinin 19. yüzyılda içine düştüğü buhranı aşamayan,

⁸ Raporda verilen bilgiler ışığında işlem hatalı görülmektedir. Toplam 68.736 olarak görülmektedir.

⁹ Raporda verilen bilgiler ışığında işlem hatalı görülmektedir. Toplam 9.968 olarak görülmektedir.

bunalar insanların umutlarına ışık tutan, yeni bir dünya idi Amerika kıtası. Elleri ne var ne yoksa satan insanların umut tacirlerinin elinde düştükleri görüntü idi yaşadıkları aslında. Misyonerlerin Osmanlı topraklarında yaptıkları ve devamında başlanan o çok zor yolculuk ardından insanca yaşamın çok ötesinde para kazanmak için girilen mücadele.

Makalede sunmuş olduğumuz bilgilerde de anlaşılacağı üzere Türkler, yerleşmiş oldukları yeni coğrafya da yaşamak için gerekli şartları yerine getirmiş ve kendilerine has duyuş ve düşünüşleri ile oranın bir parçası haline gelmişlerdir. Ticari ilişkilerimizden burada bulunan halkımızın yaşayışına kadar göz önüne serilenler ayrıca kayda değerdir.

Belirtilen dönemde Arjantin'de bulunan nüfus başka bir düşünüşle Osmanlı devletinin ne kadar göç verdiğini de göstermesi bakımından da önemlidir. Buralara gelmiş vatandaşlarımızın kısa zamanda önemli bir ekonomik güce erişmiş oldukları da ayrıca tespitler arasında yer almaktadır.

KAYNAKÇA**

BOA, **Ticaret Layihaları Numara: 7**. Necim İstikbal Matbaası, 1328, ss. 111-122.

Armaoğlu, Fahir. (1991). **Belgelerle Türk-Amerikan İlişkileri**. Ankara: TTK.

İlgar, İhsan. (1992). "İlk Türk-Amerikan Ticaret Antlaşması", **Hayat Tarih Mecmuası**, c. II, İstanbul.

Kara, Adem. (2007), **Yeni Kıtaya Osmanlı Göçleri ve Neticeleri**. İstanbul: IQ Yay.

Kocabaşoğlu, Uygur. (2000). **Anadolu'daki Amerika**. Ankara: İmge Yay.

Kocabaşoğlu, Uygur. (1989). **Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğundaki Misyoner Okulları**. İstanbul: Arba Yay.

** Yapmış olduğumuz çalışma, 7 numaralı ticaret Layihasına dayandırılarak yazılmış olmakla birlikte, gerek ticari ilişkiler ve gerekse sosyal ilişkiler için daha başka kaynaklara da başvurulabilir. Bu konuya ilişkin Osmanlı kaynaklarının temel alındığı bir çalışma yapılmamış olup, Osmanlı Devletinin Amerika ile ticari ilişkilerini anlatan çalışmalar mevcuttur. Buradan hareketle bu konuda aşağıda verdiğimiz kaynaklara da bakılması faydalı olacaktır.

EKLER

تجارت رابجیاری

نومبرو

۷

حکومت عثمانیه شهینداری طرفین کان تجاری راپورلی
مجموعه

تاریخیه نظامی امور تجاریه مدیریتیه تالیق اولاندیر

سنه

۱۳۳۸

نجم استقبال مطبعهسی

آمریکینا ۷ گوه مجاری

پولوس آویس شهیدرکی

۱۱۴

ارژانتین جمهوریتک ادخالات و اخراجات عمومیسی

ارژانتینه اگ زیادہ ادخالاتی وقوعبولان دولت ایله عثمانیه تک مقیاسنی کوستورر حدودلر

اسمهای امنه	حکومتلر	۱۹۰۷	۱۹۰۶-۱۹۱۰	۱۹۱۰	۱۹۰۷ ده کرک رسیسی [*]
بل	دولت علیه عثمانیه چامیر منفقه اسریقا	۱۳	۱۹۰,۵۰۹	۲۷,۷۷۴	۰/۰۲۳
لوزلی بانق	دولت علیه عثمانیه اسپانیا	۶۱۳	۲,۴۶۶,۳۴۰	۶۰۵,۴۰۵	۰/۰۴۳
زیتون	دولت علیه عثمانیه اسپانیا	۲,۴۲۶	۱۱,۷۴۰	۵۶,۶۸۲	۰/۰۳۲
خرما	دولت علیه عثمانیه فرانسه	۴۳۰	۸,۷۹۹	۷۸۹	۰/۶۴۸
		۴۳,۶۹۴	۹,۲۲۹	۵,۲۸۹	

اسمهای امنه	حکومتلر	۱۹۰۷	۱۹۰۶-۱۹۱۰	۱۹۱۰	۱۹۰۷ ده کرک رسیسی [*]
قورو عیش	دولت علیه عثمانیه شیلی	۱۱۹	۵۰۳	۳,۸۹۰	۰/۰۵۴
قورو انجیر	دولت علیه عثمانیه ایتالیا	۷۴,۵۲۴	۴,۱۳۲	۹۳,۵۸۵	۰/۰۵۴
قورولواچینده قورو انجیر	دولت علیه عثمانیه ایتالیا	۹۲,۵۱۳	۴۵۵,۷۵۲	۲۵,۸۵۵	۰/۰۳۳۴
قورو اوزون	دولت علیه عثمانیه پولانستان	۱۳۹	۴۰,۰۳۴,۶۶۱	۶۰۸,۷۴۹	۰/۱۰۴
انسون	دولت علیه عثمانیه فرانسه	۲۶,۱۱۲	۲۲۹,۰۹۲	۷۰,۲۳۴	۰/۶۴۸
کیبون	دولت علیه عثمانیه انگلتره و مستملکان	۷۷,۳۸۳	۴۰۱,۳۵۲	۴۲,۹۸۵	۰/۰۵۴
قورو منظر	دولت علیه عثمانیه فلندک	۹,۷۰۰	۹,۷۰۰	۲۳,۶۰۶	۰/۲۰۷
		۶۷,۸۵۵	۱۹۹,۵۸۴	۸,۷۷۰	
		۱۱,۶۰۰	۳۰,۹۵۰	۶۰۰	
		۹۷,۹۹۴			

[*] بالاده کوستورلان کرک رسیسی کسر اعشاری ایله آمینین ایلدندر . (بر پوس) بیس فرانکدر .